

Kundskaber. Her maa jeg imidlertid gøre opmærksom paa, at det jo ikke forholder sig saaledes, som man synes at forudsætte, at den juridiske Dommer slet ikke kan tage Hensyn til Skik og Brug, Praxis og Sædvane, Usæner, osv. i de forskellige Sag, at han skulde være nødsaget til kun at dømme efter bestemte Love i Modsetning hertil og ikke kunne tage Hensyn til den Slags Ting. Det er ingenlunde Tilfældet; Domstolene have lige saa vel at tage Hensyn til Sædvane som til den egentlige, skrevne Lov; men det er ganske vist, at det det vil kunne hænde, at Dommeren selv ikke kender disse Usæner, og deri kan ligge en Grund til at indrette Specialdomstole. Men naar han ikke kender dem, maa Parterne oplyse, at de ere til Stede, og naar der føres tilstrækkeligt Bevis i saa Henseende, skal der af Dommeren tages Hensyn dertil. Naturligvis er det forøvrigt lettest for alle, naar Dommeren i Forvejen er i Besiddelse af disse Kundskaber, saa at Parterne ikke behøvede at føre noget Bevis i saa Henseende. For saa vidt altsaa en saadan speciel Kundskab kan være paa sin Plads her, mener jeg ogsaa, at det principielt ikke kan indvendes noget imod at indrette Specialretter, og som Følge deraf kan der altsaa, hvis den ærede Taler har Ret i — hvad han vel har — at der for mange Forholds Vedkommende vil være Brug for en saadan Specialkundskab ved Afgørelse af Arbejdstvistigheder, heller ikke principielt være noget til Hinder for at skride til Oprettelse af Specialretter af denne Natur. Vi have jo for ikke ret længe siden gjort det paa et andet Omraade, nemlig med Søretterne. Det maa jo erindres, at der tidligere kun bestod særegne Domstole for Søgter saa vel som ogsaa Handelsager her i Kjøbenhavn, men uden for Kjøbenhavn vare Søgter henvisste til de almindelige Domstole. Som De Herrer ville erindre have vi i Hjør faaet en Lov om Søretter, som altsaa netop er en saadan Specialret, hvis Tilværelsesgrund er den, at der kræves særlige Sagkundskaber hos de dømmende, som den almindelige Jurist ikke er i Besiddelse af, og altsaa, for saa vidt dette er Tilfældet her, kan jeg ikke principielt have noget at indvende mod Forslaget og skal ogsaa være villig til paa Sagens videre Gång i det Omfang, man maatte ønske det, at yde min Bistand til at komme ud over de Vanskeligheder, der kunne være ved Sagens nærmere Ordning.

Jeg skal med Hensyn til de her foreliggende Bestemmelser dog gøre nogle Bemærkninger, som ikke gaa ud paa, at selve

Sagen er umulig, men som kun gaa ud paa, at jeg finder ikke saa faa Ting her mindre hensigtsmæssig indrettede. Der skal jeg da først vende tilbage til den Bemærkning, jeg gjorde før, nemlig, at det ikke er mig ganske klart, hvad det egentlig er for Sager, den ærede Forslagsstiller sigter til, for naar man læser § 1 i Forbindelse med § 3, saa kommer man egentlig til det Resultat, at naar en Arbejdsret bliver organiseret et Sted, uden at der i Vedtægten for den gøres Begrænsninger i dens Omraade i Henseende til Sag, saa skal den afgøre alle de i § 3 omtalte Tvistigheder. Men under Ordene i § 3 falde jo alle Slags Arbejdstvistigheder, der falder f. Eks. ogsaa Stridigheder mellem en Landmand og hans Arbejdere, der falder ogsaa Stridigheder mellem en Mand og hans Daglejere o. s. v., for det er jo altsammen Arbejdsforhold, hvor der kan være Spørgsmaal om de gensidige Ydelser o. desl. Det antager jeg imidlertid ikke er Meningen, idet jeg ellers ikke kan forklare mig sidste Stykke i § 1. Dette sidste Stykke i Paragraffen foranlediger mig til at antage, at den ærede Forslagsstiller's Mening egentlig er, at denne Lov kun skal angaa de Sag, der nævnes der: Haandværk, Fabriksdrift og Befordring til Lands af Personer og Gods, men at alle andre Arter af Arbejdsvirksomhed skal være udelukkede. Jeg skal slet ikke gaa videre ind paa Spørgsmaalet om Rigtigheden af denne Tanke, men jeg forudsætter, at det er Forsatterens Mening, og hvis det er hans Mening, maa jeg gøre opmærksom paa, at det maa redigeres anderledes, thi ellers vil man ikke kunne faa det ud af det, der staar. Men dernæst vil jeg som min ærede Kollega, Indenrigsministeren, gøre den Bemærkning, at det forekommer mig at være lidet praktisk heldigt at gaa den Vej, at det nærmest og først skal være Kommunalbestyrelserne, man skal henvende sig til, og saa skulle de sige, om de ville eller ikke ville, dog saaledes, at jo deres Afgørelse kan føres videre op. Jeg tror, at det er en Opgave, man her paa lægger Kommunalbestyrelserne, som vil overstige deres Kræfter, hvis man tænker sig, at denne Lov skulde faa nogen synderlig udstrakt Anvendelse. Det er jo nemlig et meget vanskeligt Arbejde, som herved vil blive paalagt Kommunalbestyrelsen. Den skal jo ikke alene tage Bestemmelse om, hvorvidt den overhovedet finder, at der bør oprettes en Arbejdsret paa Stedet, men den skal ogsaa affatte Vedtægten, og det bliver sandelig ingen let Sag, naar man undtager de store Kommuner, som i deres Bestyrelser raade over Kræfter af forskellig Art; tænker man